

Atatürk Döneminde Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlama Törenleri

Mustafa ŞANAL*

ÖZ

Halkevleri, 19 Şubat 1932'de Cumhuriyet rejimini ve devrimleri halka götürmek amacıyla kurulmuş, 1932-1950 yılları arasındaki zaman diliminde toplumu Cumhuriyet'in ortaya koymuş olduğu ilkeler doğrultusunda yetiştirme ve geliştirme yolunda önemli roller oynamış olan bir kültür kurumudur. 24 Haziran 1932 tarihinde törenlerle açılan Kayseri Halkevi, Cumhuriyet'in ortaya koymuş olduğu ilkeleri halka götürmede ve halka benimsetmede, devlet-halk bütünleşmesinin sağlanmasında önemli görevler üstlenmiştir. Bu çalışmada Kayseri Halkevi tarafından Atatürk döneminde (1932, 1935, 1936, 1937 ve 1938) organize edilen cumhuriyet bayramı kutlama törenlerinin nasıl bir program dâhilinde yapıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Kayseri Halkevi, cumhuriyet bayramı kutlamaları.

ABSTRACT

Republic Day Ceremonies Arranged by Kayseri People's House During the Atatürk's Period

The People's Houses, founded on 19 February 1932 in order to deliver the Republican regime and the Turkish Revolution to the people, are the cultural institutions that played important roles in the development of Turkish citizens in accordance with the principles of the Republic. The Kayseri People's House, opened on 24 June 1933, also played a great role in establishing and ensuring the principles of the Republic and integrating the state with the public. In this study, we tried to find out how the Kayseri People's House organized the Republic Day ceremonies during the Atatürk's period (1932, 1935, 1936, 1937, and 1938).

Key Words: People's houses, the Kayseri People's House, Republic Day Ceremonies.

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi KAYSERİ, e-posta: sanalm@erciyes.edu.tr

Giriş

Cumhuriyet döneminin en önemli kültür ve eğitim müesseselerinden birisi olma niteliğini taşıyan halkevleri, 19 Şubat 1932'de Cumhuriyet rejimini ve devrimleri halka götürmek amacıyla kurulmuş, 1932–1951 yılları arasındaki zaman diliminde toplumu Cumhuriyet'in ortaya koymuş olduğu ilkeler doğrultusunda yetiştirme ve geliştirme yolunda önemli roller oynamış olan bir kültür kurumudur. 19 Şubat 1932'de 14 halkevinin açılması ile başlayan gelişme, 1951'de 478 halkevine ulaşmıştır. Halkevleri, 882 sayılı ve 11 Ağustos 1951 tarihli *Resmi Gazete*'de yayınlanan 5830 nolu yasa ile Demokrat Parti tarafından kapatılmıştır.¹

Bu çalışmanın ana konusunu teşkil eden Kayseri Halkevi'nin 24 Haziran 1932'de törenle açılacağı haberine *Kayseri Vilayet Gazetesi*'nin² 23 Haziran 1932 tarihli 664 nolu nüshasında değinilmiş³ nitekim Kayseri Halkevi, 24 Haziran 1932'de saat 15.00'de eski Türk Ocağı binasında düzenlenen parlak bir törenle açılmıştır.⁴ Aynı gün Cumhuriyet Halk Fırkası (C.H.F.) Umumî Kâtibi Kütahya Mebusu Recep Peker'in bir nutkuyla 19 halkevi daha açılmıştır. Bu halkevleri şunlardır⁵: Antalya, Bilecik, İçel, Edirne, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Rize, Sinop, Şebinkarahisar, Trabzon, Giresun, Ordu, Zonguldak, Gaziantep, Kocaeli, Yozgat, Van ve Tekirdağ Halkevi. Böylece 1933'ün 24 Haziranında açılan 20 halkevi ile tüm ülkede o vakte kadar açılmış olan halkevlerinin sayısı 55'i bulmuştur. Bu çalışmada Kayseri Halkevi'nin idari ve örgütsel yapısı üzerinde durulmamış, sadece Atatürk döneminde (1932, 1935, 1936, 1937 ve 1938) Kayseri Halkevi tarafından organize edilen cumhuriyet bayramı kutlama törenlerinin nasıl bir program dâhilinde yapıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle o dönemde Kayseri'de yayımlanan yerel gazetelerden birisi olan *Kayseri Vilayet Gazetesi*'nin nüshalarından yararlanılmıştır. Anlamsal bir bütünlüğün sağlanabilmesi için çalışma konusunun çeşitli alt başlıklar halinde verilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmüştür.

1 Mustafa Şanal, "Türk Kültür Tarihi İçerisinde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri", *Milli Eğitim*, Sayı:161, s.37–60; Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932–1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002, s.1–266; Mustafa Şanal, "Atatürk Döneminde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932–1938)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXII, Mart-Temmuz-Kasım–2006, Sayı:64–65–66, s.261–292; Mustafa Şanal, *Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932–1950)*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, No:53, 2007, s.1–222.

2 *Kayseri Vilayet Gazetesi*, ilk olarak 1914 yılında yayınlanmaya başlanmıştır. 1949 yılına kadar Pazartesi ve Perşembe günleri yayınlanmış, bu yıldan itibaren ise hafta sonları hariç günlük olarak yayınlanmıştır. 1952 yılında *Yeni Kayseri* gazetesinin yayınlanması ile *Kayseri Vilayet Gazetesi*'nin yayınlanmasına son verilmiştir. (Ali Rıza Önder, *Kayseri Basın Tarihi*, Kayseri İşçi Kredi Bankası Kültür Yayınları, No.2, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972, s.53–56.)

3 *Kayseri Vilayet Gazetesi*, Sekizinci Sene, No: 664, 23 Haziran 1932.

4 Halit Erkiletlioğlu, *Kayseri Yakın Tarihinden Notlar*, Kayseri, Kasım 1998, s.68–69.

5 *Kayseri Halkevi Armağanı*, 9 Birinciteşrin, Kayseri 1933, s.9.

1932 Yılında Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlama Törenleri

29 Ekim 1932 Cumartesi günü yapılan cumhuriyet bayramı kutlama törenleri cumhuriyetin onuncu yıldönümüne rast gelmiştir. Cumhuriyet bayramı kutlama törenlerine günler öncesinde başlanmış, okullar ve devlet daireleri süslenmiş ve günümüzde de varlığını muhafaza eden Saat Kulesi, tören alanı olarak kullanılmıştır. Törene ilk olarak valilik konağında saat 09.30'da başlanmış, dönemin Kayseri Valisi devlet ve askeri erkânın önde gelenleri ile yine o dönemin Kayseri milletvekillerinin tebriklerini ve kutlamalarını makamında kabul etmiştir. Valilikteki kutlama töreninin bitmesinden sonra hep birlikte saat 10.30'da iade-i ziyaret için kolorduya gidilmiş, burada komutanların ve askerlerin cumhuriyet bayramları kutlanmıştır. Saat Kulesi'nin bulunduğu alanda yapılan resmi törene ise saat 11.00'da başlanmıştır. Törene halktan, öğrencilerden ve askerlerden oluşan geniş bir kitle katılmıştır. Törende ilk olarak Belediye Başkâtibi Seyfi Ekrem Bey günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapmıştır. Seyfi Ekrem Bey konuşmasında şu cümlelere yer vermiştir⁶:

"...Umulmadık bir zamanda doğan güneşin sayesinde aydınlanan Türkiye, bugün yeniden doğmuştu. Sakarya'da, İnönü'de yokluk içinde kazanılan zaferler bugünün temelini kurdu. Türk milleti sultanların saltanatına bugün nihayet verdi. Türk milletinin aziz kurtarıcısı Gazi'nin Türk diyarını umulmadık bir zamanda aydınlatması, kahraman ırkıma ve onun genç nesline vadettiği mesut günlerin hızlı bir müjdecisi idi. Halk hâkimiyeti bugün kuruldu. 29 Teşrinievvel 1922 ne büyük bir gün.. Ne kutsi bir tarih. Bugün koca bir tarihin dönüm noktası. 29 Teşrinievvel, Türk süngüsünün kazandığı o muazzam zaferin tahakkuk ettiği gündür. Aziz Gazi'nin büyük dehası ile kurtulan milletimiz, artık düşmanına kendini ezdirmeyecektir. Her sahada, her iste muzaffer olacaktır."

Seyfi Ekrem Bey'in konuşmasından sonra, Öğretmen Kazım Özdoğan Bey tarafından da cumhuriyetin anlam ve önemi üzerine bir konuşma daha yapılmıştır. Kazım Özdoğan Bey, yapmış olduğu konuşmada şu sözleri söylemiştir⁷:

"...Bugün özlü ve sevimli cumhuriyetimizin kurulduğu gündür. Hepiniz biliyorsunuz ki onsekiz yıl önce girdiğimiz dünya savaşından bozuk, yıpranmış, küflü bir idare makinasının beceriksizliğinden yenilmiş olarak dönmüştük, yıllarca yurda kara dumanlar ile siyah perde çeken, kızıl alev saçan bu makine bu elleri yakmış, temiz suyun gür kanını em-

6 *Kayseri Gazetesi*, 31 Teşrinievvel 1932, Sayı:701, Sene: 8.

7 *Kayseri Gazetesi*, 31 Teşrinievvel 1932, Sayı:701, Sene: 8.

miş, kollarını bağlayarak düşman pençesine vermişti. O sırada bir baş ve el doğudan göründü, sana yol gösterdi ve buyurdu ki bu perdeyi yırtacaksın, düşmanları ülkenden kovacaksın. İşte o ses ki seni kurtaran Ulu Türk'ün narası işte: O el ki sana yol açan Büyük Gazi'nin çelik pençesidir. Türk tarihine altın kalemle yazdığının zaferin destanı her Türk'e dilektir.”

Saat Kulesi'nin bulunduğu meydana yapılan cumhuriyet bayramı kutlama törenleri yapılan konuşmaların ardından öğrencilerin ve askerlerin resmigeçit töreni yapmaları ile son bulmuştur. 29 Ekim 1932 Cumartesi akşamı ise fener alayı yapılarak, belediye ve Halk Fırkası tarafından İstasyon'da bir balo düzenlenmiştir. Baloda ilk olarak İstiklal Marşımız okunmuş, daha sonra çeşitli konuşmaların yapılmasından sonra dans gösterilerine başlanmıştır. Eğlence sabahın ilk saatlerine kadar sürmüştür. Yine 29.10. 1932 Cumartesi akşamı Halkevi'nde de cumhuriyet bayramı, halkın katılımıyla yapılan çeşitli tören, eğlence ve müsamereler ile coşkun bir şekilde kutlanmış, kutlama programında müsamerelere, günün anlam ve önemini belirten çeşitli konuşmalara, güzel sözlere ve şiirlere yer verilmiştir.⁸

1935 Yılında Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlama Törenleri

Kayseri'de 1935 yılı cumhuriyet bayramı kutlamalarına 28 Birinciteşrin (Ekim) 1935 Pazartesi günü öğleden sonra başlanmış, kutlama törenleri 30 Ekim Çarşamba akşamına kadar devam etmiştir. Kutlamalara ilk olarak 28 Ekim tarihinde öğleden sonra Kayseri'de o tarihte bulunan ilkokulların öğretmen ve öğrencileri tarafından hazırlanan bir gösterinin saat 15.00'da Kayseri Halkevi Salonu'nda sahneye konulması ile başlanmıştır.⁹ Bu gösterinin bitmesinden sonra saat 20.00'da kız ortaokulu tarafından yine Halkevi salonunda başka bir gösteri daha düzenlenmiştir.¹⁰

29 Ekim 1935 Salı günü yapılan cumhuriyet bayramı törenleri ise içtenlikle ve coşkuyla yapılmıştır. Şehir merkezindeki bütün resmi daire, dükkân ve evler Türk bayrağı ile donatılmış, Hunat, Ulu Cami ve Mimar Sinan camilerinin şerefelerinden aşağıya kırmızı bez üzerine beyaz yazı ile yazılmış veciz sözler asılmıştır.¹¹ Kutlama programına ilk olarak saat 10.00'da valilik binasında dü-

8 *Kayseri Gazetesi*, 31 Teşrinievvel 1932, Sayı: 701, Sene: 8; Mustafa Şanal, "Kayseri Gazetesi'ne Göre Atatürk Döneminde Kayseri'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2004-2, Sayı: 17, s.119-128.

9 *Kayseri Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935, Sayı: 999, Sene:11; "Cumhuriyet Bayramının On İkinci Yıl Dönümü Kutlama Programı", *Kayseri Vilayet Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935.

10 "Cumhuriyet Bayramının On İkinci Yıl Dönümü Kutlama Programı", *Kayseri Vilayet Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935.

11 *Kayseri Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935, Sayı:999, Sene:11.

zenlenen törenler ile başlanmıştır. Saat 10.30'da ise Cumhuriyet Meydanı'nda toplanan asker ve öğrencilerin katıldığı resmigeçit töreni yapılmıştır.¹² Meydanda bulunan Atatürk Heykeli'nin önüne çiçekler konularak, günün anlam ve önemini belirttiği çeşitli konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuştur.¹³ Bu resmigeçit ve törenlerdeki coşkulu kutlamalardan duyulan memnuniyeti belirtmek üzere Ulu Önder Atatürk'ün yanı sıra Başbakan İsmet İnönü, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Recep Peker ile T.B.M.M. Başkanı Abdülhalik Renda tarafından Kayseri C.H.P. Başkanı ve Kayseri Milletvekili Reşit Özsoy'a çeşitli kutlama telgrafları çekilmiştir.¹⁴ Aynı gün akşam ise halkevinin salonunda saat 20.00'da günün anlam ve önemine ilişkin bir gösteri ve eğlence programı düzenlenmiştir.¹⁵ Gösterinin başlamasından önce Halkevi Başkanı Naci Özsan¹⁶ tarafından günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Naci Özsan konuşmasında şu sözlere yer vermiştir¹⁷:

"Bugün sevgili cumhuriyetimizin onikinci yıldönümünü kutluyoruz. Bu sevgili gün hepimize kutlu olsun. Cumhuriyet idaresi dünyada mevcut hükümetlerin en modern ve en mütakâmil şeklidir. Halkın hakkını veren, hakimiyetini tanıyan, şerefini koruyan ve ona ilerleme ve yücelme yollarını açan cumhuriyettir. Bu cumhuriyetlerin en üstünü ve verimli Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bunun sahibi, dünyada eşi bulunmayan en büyük bir önderdir. Şu on iki yıl içinde yüzyıla sığmayan en büyük devrimleri yapan, memleketi dünyanın en üstün medeni bir memleketi haline koyan ve koyacak olan demiryolları ve muazzam fabrikaları ile Türkü sefaletten saadete ve zenginliğe götüren yüce önder büyük Atatürk'tür. Fakat vatandaşlar bu cumhuriyet kolay kazanılmamıştır. Büyük Atatürk'ün dahiyane idaresi altında yapılan bin bir ulusal savaşlarda milyonlarca Türkün dökülen kanları, verilen canları pahasına mal olmuştur. Bu yüce halâskâr Atatürk süngüleri kırmış, Osmanlı padişahlarının zulmünden ulusu kurtarmış ve o kara felaket bulutlarını yırtmıştır. Bulutların altından parlak yeni bir şark güneşi doğmuştur. İşte bu güneş Türk Cumhuriyeti'dir."

12 *Kayseri Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935, Sayı:999, Sene:11.

13 *Kayseri Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935, Sayı:999, Sene:11.

14 "Cumhuriyet Bayramının On İkinci Yıldönümü Münasebetiyle Büyüklarımızdan Alınan Tel Yazısı", *Kayseri Vilayet Gazetesi*, 4 İkinciteşrin 1935, No: 1000.

15 "Cumhuriyet Bayramının On İkinci Yıl Dönümü Kutlama Programı", *Kayseri Vilayet Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935.

16 1932-1935 yılları arasında Kayseri Halkevi Başkanlığı görevi Kayseri Milletvekili Reşit Özsoy Bey tarafından yapılmıştır. Reşit Beyin C.H.P. İl Başkanı olması üzerine 1935 yılının ikinci yarısından itibaren Halkevi Başkanlığına Avukat Naci Özsan getirilmiştir.

17 "Halkevi Başkanı Naci Özsan'ın Konuşması", *Kayseri Vilayet Gazetesi*, 4 İkinciteşrin 1935, No: 1000.

Yine 29 Ekim 1935 Salı akşamı saat 20.00'da ise şehir merkezinde bir fener alayı düzenlenmiş, fener alayının bitmesinden sonra saat 21.00'da ise şehir sinemasında cumhuriyet balosu verilmiştir.¹⁸

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere 1935 yılındaki cumhuriyet bayramı kutlama törenlerine Kayseri Halkevi, gerek idare gerekse üyeler boyutunda çok yönlü bir katılım göstermiştir. Nitekim 30 Birinciteşrin (Ekim) 1935 günü saat 20.00'da lisenin öğretmen ve öğrencileri tarafından cumhuriyet bayramı kutlamaları münasebetiyle Halkevi'nin salonunda düzenlenen gösteride "Mavi Yıldırım" adlı piyes sahneye konulmuştur. Bu piyeste millî mücadele savaşının nasıl ve hangi zor şartlar altında kazanıldığı anlatılmaya çalışılmıştır. Piyeste "Yalçın" rolünde oynayan 176 nolu Mehmet, "Türköz" rolünü oynayan Sabahat ile Nilüfer ve Emin adlı öğrenciler üstün rol yetenekleri nedeniyle beğeni toplamışlardır. Bu piyesin oynanmasında emeği geçen lise öğretmenlerinden Fakihe Hanım ile Nazım Bey'e teşekkür edilmiştir.¹⁹

1936 Yılında Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlama Törenleri

Kayseri'de 1936 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerine 1935 yılında olduğu gibi yine bir gün öncesinden yani 28 Ekim 1936 Çarşamba günü başlanmış, törenlere 30 Ekim 1936 Cuma günü akşamı son verilmiştir. 28 Ekim 1936 Çarşamba günü düzenlenen kutlamalara, geçmiş yıllarda da olduğu gibi, saat 15.00'da Halkevi'nin salonunda çeşitli okullar tarafından ortaklaşa düzenlenen gösteri programının sahneye konulması ile başlanmıştır. Bu gösterinin bitmesinden sonra saat 20.00'da da Kayseri Lisesi öğrencileri tarafından hazırlanan müsamere yine Halkevi'nin salonunda sahneye konulmuştur.²⁰ 29 Ekim 1936 Perşembe günü yapılan törenlere ise saat 08.30'da başlanmıştır. Belirtilen saatte Kayseri'de bulunan sporcular Cumhuriyet Halk Partisi'ne bağlılıklarını bildirmek üzere parti binasının önünde toplanmışlardır. Saat 09.00'da ise valilik binasında resmi kutlama törenlerine başlanmış, buradaki merasimin bitmesinden sonra kutlama komisyonu saat 10.00'da Cumhuriyet Meydanı'nda yapılacak olan törene katılmıştır. Kalabalık bir halk kitlesinin de katıldığı Cumhuriyet Meydanı'ndaki törenlere İstiklal Marşı'nın hep bir ağızdan okunması ile başlanmıştır. İs-

18 *Kayseri Gazetesi*, 28 Birinciteşrin 1935, Sayı: 999, Sene: 11.

19 "Mavi Yıldırım Piyesi Halkevi Sahnesinde", *Kayseri Vilayet Gazetesi*, 4 İkinciteşrin 1935, No: 1000; Mustafa Şanal, "Kayseri Gazetesi'ne Göre Atatürk Döneminde Kayseri'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2004-2, Sayı: 17, s.119-128.

20 *Kayseri Gazetesi*, 26 Birinciteşrin 1936, Sayı:1099, Sene:12.

tıklal Marşı'nın okunmasından sonra belediye başkanı adına Tacettin Bey tarafından günün anlam ve öneminin belirtildiği bir konuşma yapılmıştır. Tacettin Bey'in konuşmasının bitiminden sonra kürsüye Cumhuriyet Halk Partisi adına Kayseri Valisi ve Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanı Adli Bayman tarafından da günün anlam ve öneminin belirtildiği bir konuşma daha yapılmıştır. Vali Adli Bayman'ın konuşmasının bitmesinden sonra törene katılan okulları temsilen Kayseri Lisesi öğrencilerinden 22 numaralı Nedim tarafından da günün anlam ve önemine ilişkin bir konuşma daha yapılmıştır. Konuşmaların bitmesinden sonra meydana bulunan Atatürk Heykeli'ne çelenk konmuştur. Atatürk Heykeli'ne çelengin konulmasından sonra resmî geçit törenine başlanmış, önce askerler sonra sırasıyla gaziler, şehit anaları, üniformalı yedek subaylar, jandarma, izciler, lise öğrencileri, Bozatalı İlkokulu öğrencileri, Mimarsinan İlkokulu öğrencileri, Mete İlkokulu öğrencileri, Safa İlkokulu öğrencileri, Cumhuriyet İlkokulu öğrencileri, Etiler İlkokulu öğrencileri, Gazipaşa İlkokulu öğrencileri, İstiklal İlkokulu öğrencileri, Atlı Spor Kulübü sporcuları, Erciyes Spor Kulübü sporcuları, Sümer Spor Kulübü sporcuları, Tayyare Spor Kulübü sporcuları, Yılmaz Spor Kulübü sporcuları, Sümerbank işçileri, Kızılay, Çocuk Esirgeme, Türk Hava, Türk Kültür, Ulusal Ekonomi temsilcileri, esnaf kurulları üyeleri resmî geçit törenine katılmışlardır.²¹ Cumhuriyet Meydanı'ndaki resmî geçit törenlerinin bitmesinden sonra saat 15.30'da Bez Fabrikası'nın stadında Kayseri Halkevi tarafından tertip edilen "1936 yılı Cumhuriyet Bayramı Kupası" futbol müsabakalarının final maçı oynanmıştır.²² Yine 29 Ekim 1936 Perşembe günü cumhuriyet bayramının onüçüncü yıldönümü nedeniyle Halkevi'nde saat 20.00'da başlayan bir kutlama töreni daha yapılmıştır. Törene Halkevi Başkanı Naci Özsan'ın açılış konuşması ile başlanmıştır. Naci Özsan duygu yüklü ve heyecanlı bir şekilde yaptığı konuşmasını şu cümleleri ile bitirmiştir²³:

"Ey sevgili yurttaşlar;

Size ne mutlu ki dünyada eşi bulunmayan en yüksek bir cumhuriyet idaresi altında yaşıyorsunuz, ne mutlu size ki siz dünyanın en büyük dahisi, Türk inkılâbının yaratıcısı Büyük Atatürk evladısınız. Ey kahraman askerler, arslan yürekli, çelik bilekli erler, ne mutlu size ki Türk ordusu Türk milletini zaferden zafere götüren ve götürecektir olan eşsiz, emsalsiz büyük Başkumandan Atatürk'ün askerlerisiniz. Ey Türk genci, Büyük Atatürk bu aziz cumhuriyeti size emanet etmiştir. Siz kanınız-

21 *Kayseri Gazetesi*, 26 Birinciteşrin 1936, Sayı:1099, Sene:12.

22 *Kayseri Gazetesi*, 26 Birinciteşrin 1936, Sayı:1099, Sene:12.

23 Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Belge No:409.1.837.810.2,Dosya No: 5. Büro, s.93-94.

la canınızla bu kutsal vadiyi koruyacaksınız, bunu korumak en büyük kutsal bir borcunuz olacaktır. Bunu unutmayalım. Siz ve biz bu yüce Türk Cumhuriyeti'ni ve onun hükümetini, onu yaratan büyük başımız Atatürk'ü kanımızın son damlasına kadar koruyacağız. O halde sayın yurttaşlar; bu aziz cumhuriyeti kanımızın son damlasına kadar koruyacağımıza ant ediyoruz, bize bu kutsal günleri gösteren, bu cumhuriyeti yaratan yüce partimizin Ulu Önderi Atatürk'e içten gelen minnet, şükran ve saygı borçlarımızı bir kez daha sunalım. Yaşasın Yüce Önder Atatürk. Yaşasın Türk Cumhuriyeti ve Türk milleti."

Ayrıca 29 Ekim 1936 Perşembe günü Halkevinde yapılan kutlama töreninin yanı sıra Cumhuriyet Meydanı'nda saat 20.00'da fener alayı düzenlenmiş, saat 21.00'da ise cumhuriyet balosu düzenlenmiştir.²⁴ 30 Ekim 1936 Cuma günü ise cumhuriyet bayramı kutlama törenlerine devam edilmiş, Bez Fabrikası'nın sahasında 5.000 ve 10.000 metre mesafeli bisiklet yarışları düzenlenmiş, Kayseri Atlı Spor Kulübü sporcuları tarafından çeşitli gösterilerde bulunulmuş ve nihayet saat 20.00'da Halkevi'nin salonunda verilen müzikli ve eğlenceli bir müsamere ile 1936 yılının cumhuriyet bayramı kutlama törenlerine son verilmiştir.²⁵

1937 Yılında Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlama Törenleri

Kayseri'de 1937 yılı cumhuriyet bayramı kutlama törenlerine 1935 ve 1936 yıllarında olduğu gibi yine bir gün öncesinden yani 28 Ekim 1937 Perşembe günü başlanmış, törenlere 30 Ekim 1937 Cumartesi günü akşamı son verilmiştir. 28 Ekim Perşembe günü saat 15.00'da Halkevinin salonunda ilkökul öğrencileri tarafından hazırlanan bir gösterinin sahneye konulması ile 1937 yılındaki kutlama törenlerine başlanmıştır. Saat 20.00'da ise lise öğrencileri tarafından hazırlanan müsamere yine Halkevinin salonunda sahneye konulmuş, izleyicilere zevkli ve eğlenceli dakikalar yaşatılmıştır.²⁶ 29 Ekim 1937 Cuma günü yapılan törenlere ise saat 09.00'da Cumhuriyet Halk Partisi binası salonunda yapılan tören ile başlanmıştır. Parti binasında yapılan kutlama törenine vali, belediye başkanı, Kayseri milletvekilleri, korgeneral ve maiyeti, jandarma heyeti ve vekâletlere mensup müfettişler katılmıştır. Parti binasında yapılan resmî törenden sonra saat 10.00'da Cumhuriyet Meydanı'na gidilmiş, halkın, askerlerin, öğrencilerin ve devlet

24 *Kayseri Gazetesi*, 26 Birinciteşrin 1936, Sayı:1099, Sene:12.

25 *Kayseri Gazetesi*, 26 Birinciteşrin 1936, Sayı: 1099, Sene: 12; Mustafa Şanal, "Kayseri Gazetesi'ne Göre Atatürk Döneminde Kayseri'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2004-2, Sayı: 17, s.119-128.

26 *Kayseri Gazetesi*, 21 Birinciteşrin 1937, Sayı:1185, Sene:13.

dairelerinde çalışan görevlilerin de katılımı ile gerçekleştirilen Cumhuriyet Meydanı'nda yapılan kutlamalara kolordu bandosunun çaldığı İstiklal Marşımızın söylenmesi ile başlanmıştır. İstiklal Marşı'nın söylenmesinden sonra günün anlam ve öneminin belirtildiği heyecanlı ve duygu yüklü konuşmalar yapılmış, konuşmaların bitmesinden sonra Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Atatürk Heykeli'nin önüne çelenk konulmuştur. Çelenk koyma işleminden sonra ise törene katılan asker öğrenci, izci ve esnaf gruplarının katıldığı resmî geçit töreni yapılarak Cumhuriyet Meydanı'ndaki kutlamalara son verilmiştir.²⁷ Yine geçmiş yıllardaki kutlama törenlerinde olduğu gibi Cumhuriyet Meydanı'ndaki törenlerin bitmesinden sonra saat 15.30'da Bez Fabrikası'nın stadında Kayseri'de bulunan spor kulüplerinin katıldığı çeşitli spor müsabakaları düzenlenmiş, saat 20.00'da Halkevinin salonunda bir eğlence, Cumhuriyet Meydanı'nda ise fener alayı tertiplenmiş, saat 21.00'da ise tüm davetlilere balo verilmiştir.²⁸ 30 Ekim 1937 Cumartesi günü yapılan törenlerde ise ilk olarak saat 14.30'da Bez Fabrikası'nın alanında çeşitli spor gösterilerinde bulunulmuş, saat 20.00'da da Halkevinin salonunda müzikli ve eğlenceli bir gösteri sahneye konulmuştur.²⁹ 1937 yılında Kayseri'de yapılan cumhuriyet bayramı kutlama törenlerinden duyulan heyecan ve mutluluğun bir ifade ve göstergesi olarak dönemin Kayseri Valisi Adli Bayman tarafından başta Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan Celal Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya olmak üzere önde gelen devlet erkânına kutlama telgrafları çekilmiş ve gerek Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk ve gerekse de Başbakan Celal Bayar ile İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Vali Adli Bayman'ın kendilerine göndermiş olduğu telgraflara aynı heyecan ve mutluluk ile cevap vermişlerdir.³⁰ Örneğin Başbakan Celal Bayar, Vali Adli Bayman'a cevaben gönderdiği telgrafında şu ifadelere yer vermiştir:³¹

“Vali Adli Bayman,

Kayseri

En büyük bayramımızın tebrikine ait telgrafınızı büyük memnuniyetle aldım. Teşekkür ederim. Bu büyük günün zati devletler ile bütün millet için saadette bir hayat yaşamasına daimi surette vesile olmasını dilerim.

Baş Vekil Celal Bayar.”

27 *Kayseri Gazetesi*, 21 Birinciteşrin 1937, Sayı:1185, Sene:13.

28 *Kayseri Gazetesi*, 21 Birinciteşrin 1937, Sayı:1185, Sene:13.

29 *Kayseri Gazetesi*, 21 Birinciteşrin 1937, Sayı:1185, Sene:13.

30 *Kayseri Gazetesi*, 4 İkinciteşrin 1937, Sayı: 1189, Sene: 13.

31 *Kayseri Gazetesi*, 4 İkinciteşrin 1937, Sayı: 1189, Sene: 13; Mustafa Şanal, “Kayseri Gazetesi'ne Göre Atatürk Döneminde Kayseri'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2004-2, Sayı: 17, s.119-128.

1938 Yılında Kayseri Halkevi Tarafından Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlama Törenleri

Cumhuriyet Bayramı'nın on beşinci yıl dönümü nedeniyle, 28, 29 ve 30 Ekim 1938 tarihinde Kayseri'de çeşitli törenler yapılmıştır. Törenlerin başlamasından önce bütün resmî daireler, evler, dükkânlar bayraklarla donatılmış, Hunat, Ulu Cami ve Mimar Sinan camilerinin şerefelerine kırmızı beyaz yazı ile yazılmış dövizler asılmış, yüksek tepelerde ateşler yakılmıştır.³²

1938 yılında Kayseri'de yapılan cumhuriyet bayramı kutlama törenleri programı şu şekilde olmuştur³³:

28 Ekim 1938 Cuma

-Saat 15.00'da spor bölgesi güreş salonunda güreş müsabakaları düzenlenmiş ve dereceye giren sporculara çeşitli ödüller verilmiştir.

29 Ekim 1938 Cumartesi

-Saat 09:00'da Vilayet salonunda kutlama töreni yapılmıştır

-Saat 10:00'da Cumhuriyet Alanı'nda konuşmalar ve resmî geçit töreni yapılmıştır

-Saat 15:30'da Bez Fabrikası stadında Kayseri Sümerspor Kulübü ile Nazilli Sümerspor Kulübü arasında futbol maçı oynanmıştır

-Saat 20:00'da askerî kıtalarla Bez ve Tayyare(Uçak) fabrikaları ve lise ile Halkevi tarafından fener alayı tertiplenmiş ve Cumhuriyet Alanı'nda halk eğlencesi düzenlenmiştir.

30 Ekim 1938 Cumartesi

-Saat 14.00'da Halkevinin spor kolu tarafından cirit gösterisi yapılmış, cirit oyunları oynanmıştır.

-Saat 14.30'da Bez Fabrikası'nın sahasında Kayseri'de bulunan spor kulüplerinin katıldığı spor müsabakaları düzenlenmiştir.

-Saat 15.30'da Kayseri Atlı Spor Kulübü tarafından çeşitli gösterilerde bulunulmuştur.³⁴

Sonuç

24 Haziran 1932 tarihinde törenlerle açılan Kayseri Halkevi, Cumhuriyet'in ortaya koymuş olduğu ilkeleri halka götürmede ve halka benimsetmede, devlet-halk bütünleşmesinin sağlanmasında önemli görevler üstlenmiştir. 1932-1950 yılları arasında Kayseri'nin en önemli sosyal-kültürel kurumlarından birisi olma niteliği taşıyan Kayseri Halkevi, cumhuriyet bayramı kut-

32 *Kayseri Gazetesi*, 27 Birinciteşrin 1938, Sayı: 1286, Sene: 14.

33 *Kayseri Gazetesi*, 27 Birinciteşrin 1938, Sayı: 1286, Sene: 14.

34 *Kayseri Gazetesi*, 27 Birinciteşrin 1938, Sayı:1286, Sene:14; Mustafa Şanal, "Kayseri Gazetesi'ne Göre Atatürk Döneminde Kayseri'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2004-2, Sayı:17, s.119-128.

lama törenlerinde de aktif olarak görev almış, bu törenlerde yapmış olduğu etkinlikler ile halkın da cumhuriyet bayramı kutlama tören ve etkinliklerine aktif olarak katılımında öncü rol oynamıştır. Özellikle günümüzde cumhuriyet bayramı kutlamalarının bir gün ile sınırlı tutulduğu düşünülecek olursa, Kayseri Halkevi'nin üç gün süren cumhuriyet bayramı kutlama törenleri ile halkta ve öğrencilerde derin bir cumhuriyet ve demokrasi sevgisinin oluşturulmasında ve yerleştirilmesinde önemli bir görevi yerine getirdiği kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Kaynaklar

A-Gazete ve Arşiv Belgesi

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Belge No:409.1.837.810.2,Dosya No: 5. Büro, s.93-94.

Kayseri Vilayet Gazetesi, Sekizinci Sene, No: 664, 23 Haziran 1932.

Kayseri Gazetesi, 31 Teşrinievvel 1932, Sayı:701, Sene:8.

Kayseri Gazetesi, 28 Birinciteşrin 1935, Sayı: 999, Sene:11.

Kayseri Vilayet Gazetesi, 28 Birinciteşrin 1935.

Kayseri Vilayet Gazetesi, 28 Birinciteşrin 1935.

Kayseri Gazetesi, 28 Birinciteşrin 1935, Sayı:999, Sene:11.

Kayseri Vilayet Gazetesi, 4 İkinciteşrin 1935, No: 1000.

Kayseri Vilayet Gazetesi, 28 Birinciteşrin 1935.

Kayseri Gazetesi, 26 Birinciteşrin 1936, Sayı:1099, Sene:12.

Kayseri Gazetesi, 26 Birinciteşrin 1936, Sayı:1099, Sene:12.

Kayseri Gazetesi, 21 Birinciteşrin 1937, Sayı:1185, Sene:13.

Kayseri Gazetesi, 4 İkinciteşrin 1937, Sayı:1189, Sene:13.

Kayseri Gazetesi, 27 Birinciteşrin 1938, Sayı: 1286, Sene: 14.

B-Diğer Yayınlar

Erkiletlioğlu, Halit(1998), *Kayseri Yakın Tarihinden Notlar*, Kayseri.

Önder, Ali Rıza(1972), *Kayseri Basın Tarih*, Kayseri İşçi Kredi Bankası Kültür Yayınları No.2, Ayıldız Matbaası, Ankara.

Kayseri Halkevi Armağanı, 9 Birinciteşrin, Kayseri 1933.

Şanal, Mustafa (2004), "Türk Kültür Tarihi İçerisinde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri", *Milli Eğitim*, Sayı:161, s.37-60.

Şanal, Mustafa (2004), "Kayseri Gazetesi'ne Göre Atatürk Döneminde Kayseri'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:17, s.119-128.

Şanal, Mustafa (2006), "Atatürk Döneminde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1938)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXII, Mart-Temmuz-Kasım, Sayı:64-65-66, s.261-292.

Şanal, Mustafa (2007), *Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950)*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi yayınları, No:53, Kayseri.

Şimşek, Sefa (2002), *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002.

